

Ken mijn kind...

Wensen en behoeften aan kinderopvang van ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag

Floor Kaspers

alert[4]you

Voor extra opvoedexpertise in de kinderopvang

Ouders willen altijd het beste voor hun kind! Het Kinderopvangfonds hecht aan de wensen van ouders. In het belang van alle kinderen, dus ook die kinderen die wat extra's nodig hebben in de kinderopvang, de BSO en op school. Met Alert4you investeert het Kinderopvangfonds in het versterken van de kwaliteit van de kinderopvang, zowel voor de hele kleintjes als in de BSO en in de klas.

Goede communicatie tussen ouders en mede-opvoeders is hierbij van het grootste belang. Dat gaat niet altijd vanzelf! Daarom zijn we op zoek gegaan naar wat ouders nodig hebben. Wat komen zij tegen, welke problemen ervaren zij voor hun kind en met welke suggesties komen zij? Floor Kaspers geeft ons op basis van literatuuronderzoek, maar vooral in gesprekken met ouders, een indringend beeld van wat ouders willen voor hun kind.

Ouders willen dat hun kind gezien wordt, dat medewerkers alert zijn en met ouders samenwerken. Iets wat we allemaal heel normaal vinden, maar in de dagelijkse praktijk blijkt vaak niet altijd zo gaat. "Ken mijn kind", is voor ouders van kinderen met een opvoedingsvraag nog belangrijker dan voor ouders van kinderen die geruisloos door hun eerste levensjaren zeilen.

Het Kinderopvangfonds trekt zich deze oproep aan. Wij hopen van harte dat u dat ook doet.

Els Rienstra
Voorzitter Alert4you, Het Kinderopvangfonds

Veel vragen

'Veel begeleiders, pedagogisch medewerkers en leraren vinden kinderen met gedragsproblemen eng. Ze weten wel wat dingen uit boekjes, maar daarmee alleen kom je er niet. Soms ontstaan daaruit alleen maar vooroordelen over een bepaalde stoornis. Ieder kind heeft een gebruiksaanwijzing en pas als je die kent en samenwerkt met ouders gaat het echt goed.'
Suzanne, ouder.

Goed onderwijs, goede kinderopvang en een goede aansluiting tussen beide is voor steeds meer kinderen geregeld. Voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben - kinderen met bijzonder gedrag - is dit minder vanzelfsprekend. Ouders en instellingen hebben vaak veel vragen. Is het mogelijk om een kind met 'lastig' gedrag een goede plek te geven in de buitenschoolse opvang? Heeft de pedagogisch medewerker wel de kennis om met een kind dat veel aandacht vraagt om te gaan? Wordt een kind dat anders is niet te veel gepest? Hoe zorg ik als ouder voor een goede combinatie van werk en zorg?

Er zijn geen simpele antwoorden. Wel kunnen de ervaringen van ouders zelf worden gebruikt voor nieuwe en oude oplossingen.

Inzicht vergroot

Deze brochure, gebaseerd op onderzoek van Floor Kaspers, vergroot het inzicht in de behoeften en ervaringen van ouders van kinderen 'die wat meer aandacht vragen'. Juist deze ouders zijn vaak weinig in beeld. Wat is voor hen een goede opvang? Wanneer kunnen zij met een gerust gevoel naar hun werk? Waar ligt hun behoefte aan dagarrangementen; een sluitend aanbod van school en opvang? Zijn hun behoeften vergelijkbaar

met de behoeften van andere ouders, of zijn er belangrijke verschillen? Vijftig ouders vertelden het ons. Naast literatuuronderzoek vormen deze interviews de basis van deze publicatie.

Bijzonder gedrag

Het onderzoek vond plaats binnen het project Alert4you. Dit project, een initiatief van Het Kinderopvangfonds, onderzoekt samen met professionals in de kinderopvang en jeugdzorg naar voorwaarden en aanpak om kinderen - alle kinderen, ook die met bijzonder gedrag - in reguliere voorzieningen te houden. De relatie en samenwerking met ouders is daarin essentieel, dus ook hun ervaringen, wensen en behoeften. In deze publicatie vertellen zij hun verhaal.

Wij danken hen daarvoor. We zullen hun inbreng meenemen in de Alert4you-aanpak waardoor ook zij hun kinderen met een gerust hart naar opvang en school kunnen brengen.

Voorwoord

Wetenswaard

- Veel ouders kunnen niet zelf kiezen voor reguliere of specialistische opvang.
- Kinderen met bijzonder gedrag hebben een gebruiksaanwijzing. Pedagogische medewerkers en leerkrachten moeten die kennen en af durven wijken van vaste werkwijzen.
- Ouders ervaren het als een gunst dat hun kind op een reguliere opvang of een reguliere school zit. Ze voelen zich sterk afhankelijk van ‘instanties’ en personen en maken zich zorgen dat hun kind op een gegeven moment niet meer welkom is op school of op de opvang, of dat de informele zorg wegvalt.
- In gezinnen waarin een kind extra ondersteuning nodig heeft, is het combineren van werk en zorg vaak lastig en zo complex dat als één schakel wegvalt, het bouwwerk instort.
- Ouders vinden het jammer dat de voorzieningen ‘school’ en ‘opvang’ in de praktijk zo gescheiden zijn. Volgens hen zou de flexibiliteit en de kwaliteit kunnen worden verbeterd bij een integratie van deze voorzieningen.
- Naast kennis en vaardigheden vragen ouders van pedagogisch medewerkers dat ze zich in kunnen leven in een kind, hun best doen om een kind erbij te betrekken en vooral ‘dat ze het proberen’.
- Kinderen die niet naar de reguliere kinderopvang kunnen zijn afhankelijk van een persoonsgebonden budget (PGB). Ouders maken zich zorgen over de onzekere toekomst van het PGB.
- Het gebruik kunnen maken van reguliere kinderopvang is voor ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag vaak wenselijk, maar niet mogelijk.
- Ouders zijn sterk afhankelijk van instellingen en personen voor een passend dagarrangement.
- Ouders vinden het allerbelangrijkste dat leerkrachten en pedagogisch medewerkers hun kind kennen en daarnaar handelen.
- Het kunnen bieden van individueel maatwerk en het af kunnen wijken van vaste werkwijzen is een belangrijke factor voor het wel of niet passend zijn van opvang.
- Ouders willen serieus genomen worden wanneer het gaat over hun kind en zijn of haar ‘gebruiksaanwijzing’.
- Het vergroten van de kennis, vaardigheden en de houding van personeel ten opzichte van kinderen met een ondersteuningsvraag vergroot de kwaliteit en toegankelijkheid van de kinderopvang.
- Flexibelere kinderopvang voor kinderen met een ondersteuningsvraag vergroot de kansen op (meer) werk voor ouders.
- Een betere samenwerking tussen school, opvang en andere (zorg)partners vergroot de kwaliteit van het opvoedarrangement.
- Ook voor kinderen ouder dan 12 jaar is een goed arrangement nodig.
- Praktische drempels voor kinderopvang voor kinderen met een ondersteuningsvraag zijn er op het terrein van vervoer, financiële afhankelijkheid en voor gezinnen met meerdere kinderen.

De thema's

Ieder gezin heeft een eigen dynamiek; een eigen visie op opvoeden, onderwijs en opvang en geen kind is hetzelfde. Deze visie (soms niet eens zo bewust geformuleerd) geldt ook voor gezinnen met een kind met een ondersteuningsvraag. Niet alleen lopen de ondersteuningsvragen van kinderen uiteen. Ook de wijze waarop ouders daarmee omgaan verschilt. Zo vindt de ene ouder het belangrijk dat zijn kind zoveel mogelijk gebruik kan maken van reguliere voorzieningen, terwijl andere ouders het bijzonder waardevol vinden dat hun kind specialistische opvang krijgt.

1 Regulier of speciaal?

Annette woont samen met haar man en twee dochters in een kleine gemeente. Haar jongste dochter Jasmijn is 9 jaar en gaat naar het speciaal basisonderwijs. Haar oudste dochter is 20. Annette werkt 32 uur per week en haar man 40 uur per week in onregelmatige diensten. Twee dagen in de week gaat haar jongste dochter naar een BSO+. Ook opa en oma springen regelmatig bij. Jasmijn leert veel op de BSO+. Een gewone BSO zou voor haar geen optie zijn. Er is daar onvoldoende aandacht voor haar, te weinig structuur en te weinig veiligheid.

In de interviews is uitgebreid stilgestaan bij de afwegingen van ouders om te kiezen voor reguliere kinderopvang of specialistische opvang en onderwijs. Een aantal ouders ervaart dit als een bewuste keuze, maar voor de meeste ouders is het onderdeel van een proces van een toenemende ondersteuningsvraag. Zij hebben niet een keuze kunnen maken tussen reguliere of speciale opvang, omdat reguliere opvang niet (meer) haalbaar was.

De meeste ouders geven aan redelijk tevreden te zijn met de plek waar hun kind nu wordt opgevangen, of dat nu een reguliere opvang of een

gespecialiseerde opvang is. Een aantal ouders heeft oorspronkelijk gekozen voor reguliere opvang maar moest overstappen naar gespecialiseerde opvang, informele opvang, of moest zelfs stoppen met werken. De redenen hiervoor zijn wisselend van aard.

In een aantal gezinnen gaat het kind deels naar de reguliere BSO en deels naar een speciale BSO. Soms wordt gebruik gemaakt van persoonlijke begeleiding vanuit het PGB. Ouders geven aan hiermee eigenlijk ‘the best of both worlds’ te hebben, waarbij op de reguliere BSO hun kind gewoon om kan gaan met kinderen die geen extra ondersteuning nodig hebben en ze daarnaast op de speciale BSO extra vaardigheden kunnen leren.

2 Afhankelijkheid

Marieke en haar partner Peter hebben drie kinderen en werken allebei vier dagen in de week. Voor hun kinderen moet veel geregeld worden en daarbij zijn ze erg afhankelijk van school, opvang en gemeente. Ook goodwill van een werkgever is erg belangrijk. Voorzieningen die zich richten op zorg houden vaak weinig rekening met werk. En school en opvang vinden zorg juist lastig.

Hij was altijd al wat anders dan andere kinderen, de zoon van Melanie. Niels is 9 en de middelste in een gezin met drie kinderen. Hij kan woedeaanvallen krijgen, met spullen gooien, is impulsief en voelt zich snel tekort gedaan. Maar hij is ook een lieve jongen met een sterk rechtvaardigheidsgevoel. Drie jaar geleden werd duidelijk dat Niels ‘wat autistische trekjes’ heeft en daarmee werd ook zijn gebruiksaanwijzing duidelijker. Op school gaat het goed. Daar is een duidelijke structuur, hij heeft twee goede juffen en hij kan op de Montessorischool zijn eigen programma volgen. Als de juf de klas even uitgaat, dan kan hij wel de boel op stelten zetten.

Niels gaat samen met zijn jongere broertje van 7, Koen, naar de BSO. De BSO zit 200 meter van school en daar worden ze opgehaald. Juist dat moment van overdracht veroorzaakt nog wel eens problemen. De kinderen moeten vaak lang wachten en er is dan geen toezicht. Toen Niels pas boos was weggelopen, werd duidelijk dat het lastig is voor de BSO om daarmee om te gaan. Ze hebben geen back-up, kunnen niet zomaar hulptroepen inschakelen. Dat later ook bleek dat de medewerker niet kon bellen omdat het beltegoed van de mobiele telefoon van de BSO op was, was niet goed voor het vertrouwen van Melanie in de BSO. Ze zegt: ‘Aan de ene kant moet je het loslaten, aan de andere kant word je soms toch wel zenuwachtig. Je komt er nooit helemaal achter wat er gebeurt op de BSO, want je bent er zelf niet bij.’

Het gaat verder op zich best goed op de BSO, maar, zegt Melanie: ‘Ik heb niet het idee dat ze hem echt begrijpen. Ik zou graag willen dat ze meer inlevingsvermogen hadden, eigenlijk voor alle kinderen. Vooral jongetjes lijken vaak binnen de vrouwelijke cultuur op de BSO niet tot hun recht te komen.’

Als je kind naar de BSO gaat, ‘geef je het uit handen’. Melanie verwacht dat de BSO zelf problemen op kan lossen als ze zich voordoet. ‘Daar zijn de medewerkers toch ook voor opgeleid?’. Toch maakt Melanie zich soms zorgen. ‘Soms denk je, Oh jee, straks mag hij niet meer komen. Dat zeggen ze wel niet, maar het blijft wel in je achterhoofd hangen.’ Er is geen afstemming tussen de school en

‘Het liefst zou ik willen dat de opvang gewoon op school zou zijn. Dan kunnen ze gebruik maken van de grote gymzaal en hoeven ze niet van school naar de opvang te gaan.’

de BSO. Soms zou dat wel prettig zijn. Ook Melanie zelf zou soms wel meer willen weten van wat er gebeurt. Want: ‘Als er iets is, moeten ze het me zeggen’. Tegelijkertijd is er ook een grens aan hoe betrokken ze als moeder wil zijn bij de BSO. ‘Er komt al veel op je af van school. Thema-avonden, helpen op school, evalueren, er wordt aan je getrokken. En dan komt de BSO er ook nog eens bovenop met hun pedagogisch beleid. Ik vind het goed dat ze veel praten met de kinderen over wat ze leuk vinden. Ze willen wel veel evalueren. Uiteindelijk is het ook maar de BSO.’

Twee middagen naar de BSO is genoeg voor de kinderen van Melanie. Op die manier kan ze als alleenstaande moeder drie dagen werken. Ze zegt: ‘Ik voel me soms wel schuldig dat ik hun vrije tijd in een programma stop bij de BSO.’ Ideaal zou het zijn wanneer de opvang gewoon op school zou zijn. Ze hoeven dan nergens heen, kunnen gebruik maken van de gymzaal en het mooie schoolplein. En als ze zich dan ook nog meer zouden verdiepen in het gedrag.’

Veel ouders geven aan zich sterk afhankelijk te voelen van ‘instanties’ en personen wanneer het gaat om het sluitend krijgen van de combinatie arbeid en zorg. Ze maken zich zorgen dat bepaalde voorzieningen kunnen wegvallen (zoals het PGB) dat hun kind op een gegeven moment niet meer welkom is op school of op de opvang, of dat de informele zorg wegvalt.

Ouders ervaren het als een gunst, dat hun kind op een reguliere opvang of een reguliere school zit. Omdat ze het ervaren als een gunst, bestaat er ook angst dat het op een gegeven moment niet meer mag. Tegelijkertijd is de dagindeling voor veel ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag al vaak een complexe puzzel. Ouders herkennen zich in het beeld van een wankele toren van verschillende stenen: Haal je één steen weg, dan kan de hele toren instorten

3 Onderwijs en opvang

Veel ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag staan ook voor de keuze voor regulier of speciaal onderwijs. Voor kinderen die gebruik maken van kinderopvang die gekoppeld is aan school, betekent het wisselen van school vaak ook een (gedwongen) verandering van opvang. Vooral voor kinderen bij wie het op de reguliere opvang wel goed ging, betekent dit een dubbele zoektocht naar een nieuwe passende plek op een school en kinderopvang.

Ouders geven aan het jammer te vinden dat de voorzieningen ‘school’ en ‘opvang’ in de praktijk zo gescheiden zijn. Volgens hen zou de flexibiliteit en de kwaliteit kunnen worden verbeterd bij een integratie van deze voorzieningen.

4 Maatwerk

Melanie woont alleen met drie kinderen. De middelste, Niels, is 9 jaar en vraagt veel aandacht. Niels gaat naar een reguliere school en een reguliere BSO. Op de BSO heeft ze soms het idee dat ze haar zoon niet echt

begrijpen. Ze zouden zich beter in hem kunnen verdiepen. Ze werkt nu drie dagen in de week, maar voelt zich soms schuldig dat ze hem op de BSO ‘achterlaat’.

Bijna alle ouders vinden het belangrijk dat men op de kinderopvang de ‘gebruiksaanwijzing’ van hun kind kent en daar ook naar handelt. Dit is een logische behoefte van alle ouders van kinderen op de kinderopvang, maar voor ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag is het vaak cruciaal. Niet alleen heeft hun kind vaak een uitgebreidere gebruiksaanwijzing dan andere kinderen, ook zijn de consequenties bij het ‘niet volgen van de gebruiksaanwijzing’ vaak ernstiger.

Onderdeel van het professioneel werken in de kinderopvang is het werken met vaste tijden, afspraken en protocollen. Voor veel kinderen met een ondersteuningsvraag kan dit averechts werken. Het kunnen bieden van maatwerk, het hebben van inzicht in de mogelijkheden van het kind en het af kunnen wijken van vaste werkwijzen is een belangrijke factor voor het wel of niet passend zijn van opvang. Het kan ook een reden zijn voor ouders om geen gebruik te (kunnen of willen) maken van formele opvang en hun kind op te laten vangen in het netwerk van bijvoorbeeld opa’s en oma’s. Soms blijken juist reguliere opvanginstellingen goed te zijn in het bieden van maatwerk. Vaak gaat het dan om opvang waar een kind al langere tijd naar toe gaat, meestal al voordat duidelijk was dat er extra ondersteuning nodig zou zijn.

5 Veiligheid en groepsgrootte

Mijke is een alleenstaande moeder met een dochter van 6. Haar partner was gewelddadig en momenteel hebben ze een gezinsvoogd. Mijke werkt zelf in een kinderopvangorganisatie. Haar dochter wordt vooral opgevangen door Mijke’s moeder. Het is belangrijk dat haar dochter op een plek kan zijn die rustig is, waar aandacht voor haar is en waar Mijke volledig op kan vertrouwen.

Niels

Voor iedere ouder is het uiteraard belangrijk dat zijn kind veilig is wanneer het op de opvang is. Uit de interviews blijkt dat ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag zich vaker zorgen maken over de veiligheid van hun kind. Hierbij worden drie momenten specifiek genoemd: het verplaatsen van school naar opvang, buitenspelen en escalerend gedrag.

6 Activiteitsaanbod

Ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag hebben, net als andere ouders, wisselende wensen bij het activiteitsaanbod op de buitenschoolse opvang. Grofweg kan worden uitgegaan van twee groepen ouders. De ene groep vindt het belangrijk dat er na school 'even niks meer hoeft': geen regels, geen vaste activiteiten en ruimte voor kinderen om zelf te kiezen wat ze willen doen. De andere groep ouders geeft juist aan dat ze graag zouden willen dat er meer structuur en activiteiten zijn voor hun kind. Die activiteiten kunnen structuur bieden aan kinderen die dat zelf moeilijk vinden. Als kinderen ouder worden wordt verwacht dat ze zichzelf bezig houden. Dat blijkt niet te mogelijk voor alle kinderen. Ook geven ouders aan dat bijvoorbeeld activiteiten in de natuur of meer bewegen goed zou zijn.

7 Combinatie werk en zorg: een puzzel

De dochter van Karin is 16 en gaat naar een speciale school. Om werk en de zorg van haar dochter te kunnen combineren wordt er veel gepuzzeld. Vanaf de 14e verjaardag van haar dochter kon ze geen gebruik meer maken van

de BSO en nu heeft Karin haar werktijden aangepast en heeft ze hulp van oma, een buurvrouw en een student die helpt. Dat zij haar werktijden aanpaste werd nog wel geaccepteerd, maar bij haar man was dat een stuk moeilijker.

'Het combineren van zorg en werk is vaak complex'

In gezinnen waarin een kind extra ondersteuning nodig heeft is het combineren van werk en zorg vaak complex. Diverse ouders geven aan minder te zijn gaan werken toen duidelijk werd dat hun kind meer zorg nodig had. Ook wordt vaak een beroep gedaan op familieleden om de puzzel compleet te maken.

8 Medewerkers

Arthur en zijn broertje gaan samen naar dezelfde BSO. De opvang is belangrijk om flexibel te kunnen zijn qua werk. Vader en moeder werken 24 en 32 uur en samen met opvang uit het PGB is het goed te organiseren. Het feit dat de jongens in een kleine groep zitten en de medewerkers zich in hen verdiepen is belangrijk. Ze voelen zich er thuis.

Uiteindelijk staat of valt de kinderopvang met de mogelijkheden van de medewerkers. De meeste ouders kunnen een concreet beeld schetsen van wat er gevraagd wordt van de medewerkers om de opvang ook voor hun kind te laten passen. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen de kennis en vaardigheden en de houding of invalshoek van een medewerker. De meeste ouders geven aan dat het prettig zou zijn als de medewerkers meer kennis en vaardigheden zouden hebben over hoe om te gaan met een kind met een ondersteuningsvraag.

Specifiek wordt vaak genoemd dat het belangrijk is dat pedagogisch medewerkers kennis hebben van het voorkomen van pesten, het stimuleren dat een kind actief meedoet en het kunnen omgaan met escalaties. Veel ouders geven echter aan dat het niet alleen om kennis gaat of om opleiding. Ouders verwachten dat pedagogisch medewerkers zich in kunnen leven in een kind, hun best doen om een kind erbij te betrekken en vooral 'dat ze het proberen' en dat ze willen samenwerken met ouders.

9. Ouderbetrokkenheid

Ouders geven aan dat ze het belangrijk vinden dat ze serieus genomen worden wanneer het gaat over hun kind en de 'gebruiksaanwijzing' van hun kind. Hoewel ouders wel een aantal duidelijke algemene wensen benoemen over hoe de kinderopvang beter zou kunnen, richt hun behoefte aan betrokkenheid zich specifiek op hun eigen kind. Het is verder vooral afhankelijk van het vertrouwen in de kinderopvang en de medewerkers hoe dicht ze als ouders 'er boven op' willen zitten. Sommige ouders vinden het lastig om hun kind achter te laten bij de BSO, zeker als er al vervelende ervaringen zijn.

10 Praktische zaken

Toen de dochter van Sanne 2,5 jaar oud was, ging het niet meer goed op de kinderopvang. Sanne moest haar baan opzeggen. Ze konden gelukkig het inkomen missen. Nu werkt ze als ZZP-er, maar graag zou ze meer werken. Haar jongste zoon gaat binnenkort ook naar school. Graag zou ze zien dat beiden naar dezelfde opvang zouden kunnen gaan. Dat zou het een stuk makkelijker maken om te kunnen werken.

Er zijn een aantal praktische zaken die drempels opwerpen voor het goed regelen van kinderopvang en de aansluiting met school en werk. Vervoer is een veelgenoemd punt. Voor kinderen die gebruik maken van leerlingvervoer naar een speciale school is het afhankelijk van de gemeente of het wel of niet mogelijk is dat een kind van school naar een buitenschoolse opvang wordt vervoerd. In gemeenten waar dat niet

mogelijk is, is de toegankelijkheid van de kinderopvang daarmee aanzienlijk beperkt. Ook als er geen leerlingenvervoer nodig is maar de kinderen door de buitenschoolse opvang worden meegenomen naar de locatie, kunnen zich problemen voordoen. Diverse ouders hebben aangegeven dat hun kind een keer bij die verplaatsing is 'kwijtgeraakt'. Ook bij locaties die wat verder weg liggen waarbij er op de fiets naar de opvang gegaan wordt, levert het voor sommige kinderen problemen op.

Financieel

Een tweede probleem is financieel van aard. Voor specialistische kinderopvang wordt vaak gebruik gemaakt van de inzet van een PGB. Dat geldt zowel voor BSO+ als voor informele opvang in kleine groepen of bij het gezin thuis. Vooral gezinnen waarbij een kind echt niet op z'n plek is in de reguliere kinderopvang is de afhankelijkheid van het PGB groot. De toekomst van het PGB en de aanspraken hierop zijn onzeker.

Locatie

Een derde praktisch probleem doet zich voor wanneer er meerdere kinderen in een gezin zijn die naar verschillende scholen en verschillende kinderopvanglocaties gaan. De puzzel van halen en brengen en wisselende tijden kan erg complex worden. Mede om die reden geven verschillende ouders aan dat het prettig zou zijn wanneer er meer mogelijkheden zouden zijn waarbij kinderen met en zonder een ondersteuningsvraag samen naar de opvang zouden kunnen.

Drempel

Een laatste drempel ligt in de leeftijd van kinderen. In principe is kinderopvang gericht op kinderen tot en met 12 jaar. Vanaf het moment dat kinderen naar het voortgezet onderwijs gaan, worden ze geacht zelfstandig thuis te kunnen zijn. Voor kinderen met een ondersteuningsvraag is dat niet vanzelfsprekend. Zowel de kinderopvangvoorzieningen als de kinderopvangtoeslag is hier niet op toegerust.

Toen Arthur startte op school wisten ze wel 'dat er iets was', maar meer ook niet. Op de crèche zeiden ze dat hij zich wat anders gedroeg, maar een naam hadden ze er niet voor. Arthur is nu 9 jaar oud en sinds een paar jaar weten ze dat hij een autisme spectrum stoornis heeft.

Op de reguliere BSO functioneerde Arthur wel, maar het was ook belastend voor hem, zegt zijn moeder. Hij ging alleen in een hoekje zitten wiegen, zingen maar deed niet mee met de groep. De pedagogisch medewerkers waren erg lief voor hem, maar wisten ook niet wat ze met hem aan moesten. Toen de diagnose duidelijk werd deden ze erg hun best. Zoeken op het internet en kijken of er bijscholing mogelijk was. Arthur stapte over naar een cluster 4 school, waar de juf adviseerde om hem maar niet op de opvang te doen. Dat zou te belastend zijn. Uiteindelijk heeft Arthur in de opvang zijn jongere broertje gevolgd. Hij ging naar de crèche op dezelfde BSO als Arthur, dus daar bleef hij nog een tijdje. Toen zijn broertje overstapte naar school en daarmee ook naar een andere BSO, ging Arthur mee. De nieuwe BSO is een erg kleinschalige BSO waar toevallig 'veel moeilijke kindjes' op zitten. Omdat het een kleine groep is, is het er voor deze kinderen aantrekkelijk. Ze zorgen er voor dat Arthur goed mee kan doen met de groep en ze zorgen goed voor hem.

De opvang is belangrijk om flexibel te kunnen zijn qua werk en niet steeds naar huis te hoeven racen. De ouders van Arthur werken 24 en 32 uur. Op dit moment gaan Arthur een zijn broertje alleen op de vrijdag naar de opvang. Arthur zat eerst ook op de maandaggroep, maar dat ging niet goed. De groep was wat groter en na een tijdje zei Arthur dat hij werd gepest omdat hij anders was. Zijn moeder geloofde eerst niet helemaal dat het echt erg zou zijn. 'Dat zouden de pedagogisch medewerkers toch weten, die zouden dan toch wel ingrijpen?'. Toen een andere moeder het er met haar over had, werd

duidelijk dat Arthur toch behoorlijk 'aangepakt' werd. Zijn moeder had niet het vertrouwen in de pedagogisch medewerkers van de maandag groep dat ze dat op zouden weten te lossen. Op maandag maken ze nu gebruik van iemand via het PGB van Arthur.

De vrijdaggroep op de BSO biedt ook een plek voor Arthur om zichzelf te kunnen zijn binnen een gemeenschap van kinderen. 'Als hij naast speciaal onderwijs ook naar een opvang zou gaan voor die doelgroep, zou dat toch een beetje sneu zijn', zegt zijn moeder. De groep op de BSO is een plek om samen met vriendjes te zijn. De speciale school is verder weg en het contact tussen kinderen en ouders is een stuk minder.

Toen ze Arthur aanmelden op de BSO was zijn beperking geen probleem. Ze hielden wel een slag om de arm voor als het niet goed zijn gaan, maar hij was welkom. Een van de pedagogisch medewerkers is ook nog een dag meegelopen met Arthur op zijn school om te kijken hoe men daar omging met de kinderen.

'Ze laten hem zijn wie hij is, maar hij hoort toch bij de groep'

Dingen die belangrijk zijn om te zorgen dat Arthur niet andersneeuwt op de opvang is dat er voldoende aandacht voor hem is, dat er een vaste ploeg van pedagogisch medewerkers is en dat er duidelijk wordt gecorrigeerd als kinderen zich vervelend naar anderen gedragen. Arthur mag gewoon zijn zoals hij is. Als die dingen niet geregeld zijn, zal hij zich terugtrekken en zich ervoor afsluiten, maar dat zal wel ten koste gaan van zijn gemoedsrust en schoolprestaties. Arthur wordt met een busje van het leerlingenvervoer naar school gebracht en vervolgens naar de BSO gebracht. De gemeente heeft dat eigenlijk wegbezuinigd, maar kinderen

die het vervoer al hadden, hebben het kunnen houden. Ondanks goede bedoelingen van chauffeurs laat de kwaliteit van het leerlingenvervoer nog wel wat te wensen over. Zo werd Arthur een keer naar de BSO gebracht in plaats van naar huis en was hij een tijd lang zoek.

Ook Arthur's jonge broertje van 6 vraagt extra aandacht. Op de peuterspeelzaal praatte hij amper en dat baarde de pedagogisch medewerkers en zijn ouders zorgen. Inmiddels is duidelijk dat hij 'selectief mutisme' heeft, een angststoornis waarbij iemand in bepaalde situaties niet praat. 'Het is prettig dat er een diagnose is. Het maakte dat ze zich er op de BSO in gingen verdiepen. Ook zorgde het ervoor dat ze niet meer eindeloos probeerden hem aan het praten te krijgen door hem bijvoorbeeld pas iets te willen geven als hij er om vroeg. Dat werkt namelijk helemaal niet en zie ik als onbedoelde martelpraktijken. Als je maar eenmaal weet wat het is, dan kun je ook kijken wat je er mee kunt.' Er is weinig afstemming met de BSO over beide jongens. Ze hebben wel een dossier, maar de BSO heeft de gebruiksaanwijzing van hen vooral zelf ingevuld. 'Dat is ook prima als het goed gaat, maar als er nieuwe pedagogisch medewerkers zijn, is het altijd weer even afwachten.'

Hoewel de kinderopvang een goede en fijne plek is voor Arthur en zijn broertje, blijft er nog wel iets te wensen over. Het zou fijn zijn als de kinderen meer in de natuur zouden kunnen zijn, bijvoorbeeld in een tuin, of buitenspelen in een bos. De omgeving waar ze in zitten, in Amsterdam, is wel erg grijs en met veel beton. Ook is het lastig om sportactiviteiten te vinden die passen. Het kan een behoorlijke puzzel zijn, met vervoer en de vraag of de sportclub open staat voor kinderen als Arthur. 'Je wilt toch weten of ze begrijpen hoe zo'n kind in elkaar zit.'

Arthur

Verbeteringen

In diverse onderzoeken geven ouders advies over wat zij nodig hebben om voor hun kind een sluitend dagarrangement op te bouwen. Belangrijk zijn het vergroten van de flexibiliteit van voorzieningen, het geven van meer duidelijke en eerlijke voorlichting over de mogelijkheden van opvang, een betere toerusting van het personeel en een betere samenwerking tussen school, zorg en opvang.

Flexibiliteit

Buitenschoolse opvang is vaak voor ouders qua uren onvoldoende flexibel. De werkdagen van ouders kunnen variëren, maar ook de belastbaarheid van kinderen om deel te nemen aan activiteiten is niet altijd stabiel. Informele opvang levert ouders van kinderen die meer aandacht vragen vaak veel meer flexibiliteit. De verwachting is dat met het vergroten van de flexibiliteit van de (reguliere) opvang, ouders sneller gebruik maken van deze vorm van opvang.

Voorlichting

Ouders die wel gebruik maken van de BSO en reguliere kinderopvang geven aan dat het beeld dat ze hadden niet altijd overeen komt met de realiteit. Aan de opvang kleeft dus soms een negatief beeld van rommeligheid en onrust, waar ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag voor terugdeinzen. Meer duidelijkheid over wat men kan verwachten van de opvang en welke mogelijkheden er zijn, zou drempels weg kunnen nemen.

Toerusting personeel

Een aantal ouders heeft negatieve ervaringen met de vaardigheden of kennis van het personeel wanneer het gaat om het omgaan met kinderen

met een opvoedingsvraag (soms als gevolg van een beperking). Betere toerusting van het personeel zou hier een verschil in kunnen maken.

Samenwerking

Afhankelijk van de complexiteit van de zorgvraag van een kind krijgt een kind te maken met veel verschillende organisaties voor zorg, opvang en onderwijs. Zowel inhoudelijk als organisatorisch kan deze samenwerking worden verbeterd. Dit maakt het makkelijker om te komen tot een sluitend dagarrangement.

'Zou het niet mooi zijn als er een nieuw soort kinderopvang was waarbij alle typen kinderen welkom waren, met hoog opgeleid personeel, kleinschalig, met een duidelijk beleid gericht op structuur in de dag en aandacht voor sociale structuren in een groep? Een opvang waar kinderen samen muziek maken, samen spelen en samen een gemeenschap vormen.'

Die vraag stelt Suzanne zichzelf regelmatig. Als moeder van een zoon van 11 met het syndroom van Asperger is het organiseren en combineren van school, opvang, werk en studie niet vanzelfsprekend. Ze heeft een duidelijk beeld van hoe ze graag zou willen dat het georganiseerd wordt, maar om dat ook in de praktijk voor elkaar te krijgen is nog niet zo gemakkelijk.

Goede buitenschoolse opvang en invulling van de vrije tijd is voor kinderen met een stoornis zoals die van haar zoon zowel bijzonder belangrijk, als bijzonder lastig. Om te leren om te gaan met sociale situaties, is het juist cruciaal dat haar zoon om kan gaan met kinderen die zich 'normaal' gedragen in dat soort situaties. In situaties met alleen kinderen met een gedragsprobleem, zoals toen hij een tijd op speciaal onderwijs zat, raakt hij afgeleid en leert hij de verkeerde dingen. Haar zoon wil het liefst op een reguliere school les krijgen en op een reguliere BSO mee kunnen draaien.

Toen haar zoon nog jong was handelde Suzanne instinctief. Ze ging langs bij crèches, maar dat voelde niet goed voor haar zoon. Haar zoon was beter op zijn plek in een gastgezin waar gekeken werd naar wat hij zelf nodig had en leuk vond. Zijn eerste schooljaren bracht hij door op een reguliere school, maar dat ging uiteindelijk niet meer. Hij werd veel gepest en werd bang voor school. Op de gewone BSO ging het toen eigenlijk wel goed, maar die was gekoppeld aan de school, dus daar moest hij van af. Veel begeleiders, pedagogisch medewerkers en leraren vinden kinderen met gedragsproblemen

eng, zo zegt Suzanne. Ze weten wel wat dingen uit boekjes, maar daarmee alleen kom je er niet. Soms ontstaan daaruit alleen maar vooroordelen over een bepaalde stoornis. Ieder kind heeft een gebruiksaanwijzing en pas als je die kent en samenwerkt met ouders gaat het echt goed.

Sinds 2 jaar is bekend dat Suzane's zoon het syndroom van Asperger heeft. Inmiddels is er ook een PGB beschikbaar om begeleiding en opvang te organiseren. 'Het is een voordeel van zo'n label dat die begeleiding mogelijk is, maar zijn autisme staat dan zo centraal, alsof dat het enige is wat belangrijk aan hem is. Het is een vreemd circuit, dat PGB-circuit. Het meest en het liefst leert hij gewoon met en van andere kinderen.'

Suzanne noemt een aantal concrete punten waarop de opvang, in samenhang met school, verbeterd zou kunnen worden:

- Afspraken maken in een team. Als er afspraken zijn over hoe men omgaat met een kind, dan moet iedereen dat weten.
- Sociaal intelligente medewerkers. Het is belangrijk dat er harmonie is in een groep en dat er juist ook als het nodig is even kan worden afgeweken van een vast protocol. Bij sociaal intelligente en/of hoger opgeleide medewerkers is de kans dat dat goed gaat groter.
- Aandacht voor pesten en sociale interactie. Op een consequente manier omgaan met pesten en het bevorderen dat verschillende kinderen samenwerken, voorkomt dat kinderen buitengesloten worden.
- Zorg voor voldoende activiteiten en begeleiding. In de BSO wordt naarmate kinderen ouder worden meer verwacht dat ze 'zichzelf bezighouden'. Voor kinderen zoals de zoon van Suzanne is dat heel moeilijk en valt hij snel buiten de groep.

Naast deze concrete manieren om te werken aan buitenschoolse opvang die beter past bij kinderen met een stoornis, heeft Suzanne nog veel meer ideeën. Waarom wordt niet het geld van PGB's en geld voor kinderopvang bij elkaar gebracht voor opvang die veel beter past? Waarom is het niet veel normaler dat kinderopvang en scholen echt samenwerken? Waarom zou een kind niet ook na 3 uur 's middags verder kunnen leren? Waarom beginnen scholen altijd zo vroeg, terwijl het voor sommige gezinnen veel handiger is als dat wat later is omdat het 's ochtends al zo hectisch is?

Op dit moment zit haar zoon op een school waar hij erg goed gedijt. Het is een reguliere school, maar ze hebben bewust aandacht voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Er zijn veel kleine dingen goed geregeld die in de praktijk en de ontwikkeling van kinderen een groot verschil kan maken. De dag begint pas om kwart voor negen, maar het programma loopt gewoon door tussen de middag. Ook de leerkrachten werken dus de hele dag door. Er is een duidelijke dagindeling, maar daarbinnen kunnen kinderen in hun eigen tempo werken. Suzanne: 'Over alles is nagedacht'.

Volgend jaar gaat haar zoon naar de middelbare school. Het liefst wil hij havo of vwo doen, wat bijna onmogelijk is op voortgezet speciaal onderwijs. Samen met andere ouders is ze bezig met het kijken of het mogelijk is om op een reguliere school een ondersteuningsarrangement te organiseren zodat hun kinderen hier op hun plek zijn. 'It takes a village to raise a child', stelt Suzanne. Maar er is ook een moeder voor nodig die doorzet, creatief is en bereid is samen te werken om 'wilde plannen' te realiseren voor haar kind en anderen.

Suzanne

‘Het gaat niet vanzelf’, zegt Suzanne. Er is veel nodig om te zorgen dat haar dochter Amy van 8 op haar plek is op de BSO. Er is veel overredingskracht en overleg nodig zodat ze weten hoe ze het beste met Amy om kunnen gaan. ‘Ze zijn wel bereid aanpassingen te doen als ik zeg dat dat nodig is, maar ze zijn niet proactief. Ik snap dat ze niet altijd zelf kunnen inschatten wat ze nodig heeft, maar toch...’.

Suzanne vindt de communicatie tussen de pedagogisch medewerkers erg belangrijk. Iedere keer als er een nieuwe leidster is, kan ze weer van voren af aan beginnen. ‘Er is geen overdracht’. Haar dochter Amy heeft PDD-NOS en heeft een ‘rugzakje’. Ze vraagt veel duidelijkheid, maar kan dan goed meekomen. Amy krijgt wel wat extra begeleiding. Ze vindt het moeilijk mee te doen met de groep, ze voelt zich er geen onderdeel van. Een voorbeeld van waar blijkt dat het lastig is, was toen ze op vrijdagmiddag voor het eerst naar de vrijdaggroep ging. Daar gaan ze eerst een beetje keten, grapjes, maken en daarna rustig samen eten. Die omslag maken is lastig voor Amy.

Amy kreeg nachtmerries en op een gegeven moment zag Suzanne het patroon: het was steeds ‘s nachts voor de vrijdag op de BSO. Uiteindelijk vertelde Amy wat er was: ‘Nu ik bij de grote kindjes zit, moet ik mijn brood in kleine stukjes snijden.’ Suzanne: ‘De fijne motoriek van Amy is zwak en dat kan ze niet goed. Ik vertelde dat Amy dat niet kan, maar dat we er thuis mee gaan oefenen. De leidster zei dat ze gewoon een protocol hadden en dat ze dat zou volgen. Ik zei dat Amy het niet kan vanwege een stoornis en dat het toch niet de bedoeling kan zijn van een protocol dat mijn dochter er nachtmerries van krijgt?’. Uiteindelijk moest een leidinggevende er aan te pas komen om te zorgen dat Amy haar brood nog niet zelf in kleine stukjes hoefde te snijden.

‘Ik weet niet of Amy welkom was geweest op de BSO, als bij haar aanmelding al duidelijk was dat ze PDD-NOS had’ zegt Suzanne. Er was bijvoorbeeld een tijd terug een verhuizing naar een andere locatie. Dat is verder weg en de kinderen gaan fietsen. Door haar problemen met de motoriek kan Amy niet fietsen en de BSO was niet erg flexibel in het meedenken. ‘Ze konden haar niet ophalen en toen had ik Amy al ingeschreven bij een andere BSO. Vervolgens kwam de crisis in de kinderopvang en kon het weer wel. Ze was erg welkom om te blijven.’ Amy gaat met veel plezier naar de BSO, maar ze speelt wel veel alleen.

‘Het gaat wel om het allerbelangrijkste wat je hebt, je kind’

De pedagogisch medewerkers zijn onvoldoende toegerust. Sommigen zijn heel goed, anderen hebben geen affiniteit met Amy. ‘Dat komt ook door een gebrek aan kennis. De leidinggevende heeft wel kennis van autisme spectrum stoornissen, maar de pedagogisch medewerkers niet. Het is voor een leidster nodig dat ze weet wat het inhoudt op hoofdlijnen. Dat ze zich verdiept in wat een kind nodig heeft.’

Uiteindelijk is het vooral belangrijk dat ze bij de BSO flexibel meedenken en bereid zijn soms een uitzondering te maken. ‘De BSO heeft twee kanten, een voor de kleine kinderen en een voor de grote kinderen. Toen de groep overging naar ‘de grote kant’ was Amy daar nog niet klaar voor. Het was een hele discussie om een uitzondering te krijgen. Aan de andere kant ziet Suzanne ook dat sommige pedagogisch medewerkers een echte klik hebben met Amy en hun best doen om haar thuis te laten voelen. Zo mag ze nu achterop de fiets bij een leidster tussen school en de BSO. ‘Het kost veel energie om het goed te regelen, maar het gaat wel om het allerbelangrijkste wat je hebt, je kind.

Samengevat

De ondersteuningsvraag van kinderen en een gezin kan voortkomen uit verschillende oorzaken en heeft effect op de mogelijkheden om te komen tot een sluitend opvoedarrangement. Tussen de 10 en 20 procent van de kinderen heeft tijdelijk of langdurig extra ondersteuning nodig. De centrale conclusie is dat ouders kinderopvang willen waar hun kind welkom is, begrepen wordt door de medewerkers en waar rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van hun kind. ‘Verdiep je in de gebruiksaanwijzing van mijn kind’.

Overige conclusies:

- Het gebruik kunnen maken van reguliere kinderopvang is voor ouders van kinderen met een ondersteuningsvraag vaak wenselijk, maar niet mogelijk.
- Ouders zijn sterk afhankelijk van instellingen en personen voor een passend dagarrangement.
- Ouders vinden het allerbelangrijkste dat leerkrachten en pedagogische medewerkers hun kind kennen en daarnaar handelen.
- Het kunnen bieden van individueel maatwerk en het af kunnen wijken van vaste werkwijzen is een belangrijke factor voor het wel of niet passend zijn van opvang.
- Ouders willen serieus genomen worden wanneer het gaat over hun kind en zijn of haar ‘gebruiksaanwijzing’.
- Het vergroten van de kennis, vaardigheden en de houding van personeel ten opzichte van kinderen met een ondersteuningsvraag vergroot de kwaliteit en toegankelijkheid van de kinderopvang.
- Flexibelere kinderopvang voor kinderen met een ondersteuningsvraag vergroot de kansen op (meer) werk voor ouders.
- Een betere samenwerking tussen school, opvang en andere (zorg) partners vergroot de kwaliteit van het arrangement.
- Ook voor kinderen ouder dan 12 jaar is een goed arrangement nodig.
- Praktische drempels voor kinderopvang voor kinderen met een ondersteuningsvraag zijn er op het terrein van vervoer, financiële afhankelijkheid en voor gezinnen met meerdere kinderen.

‘Ongemoduleerd vrolijk’, zo noemt zijn vader zijn zoon Robbert van 9. Niet alleen zijn vrolijkheid gaat in de 5e versnelling, ook als hij boos wordt, gaat dat voluit. Robbert heeft klassiek autisme. Zijn intelligentie is lastig goed te meten, maar hij kan lezen en schrijven en heeft een goed geheugen. Hij heeft een korte aandachtspanne en vindt het moeilijk om relaties te leggen tussen situaties. Hij is fysiek erg onrustig, vraagt veel om herhaling. En hij is lief zonder remmingen. ‘Binnen het kader dat we voor hem scheppen is hij goed te hanteren. Als hij moe is, raakt hij overprikkeld en hoeft er maar ‘dit’ te gebeuren en escaleert het’.

Robbert kreeg de diagnose autisme voordat hij 4 jaar werd en ‘we wisten dat een gewone school ellende zou worden’. Er moest alleen wel een keuze worden gemaakt waar hij dan wel op z’n plek zou zijn. Hij mocht 3 maanden langer blijven op het reguliere kinderdagverblijf en daarna ging hij naar een medisch kinderdagverblijf in Zoetermeer. Daar zat hij in een kleine groep met 10 kinderen en is hij ruim een jaar gebleven. Vervolgens is hij naar een andere cluster 4 school gegaan op een heerlijk rustige plek in de duinen. ‘Het is een fijne school, met goede meesters en juffen, er is een onderwijsassistent en er wordt goed samengewerkt’ zegt zijn vader. De school faciliteert veel, zoals helpen bij het vinden van juiste ondersteuning. Robbert’s vader heeft grote waardering voor de inzet van het personeel van de school.

De eerste periode dat Robbert zijn diagnose kreeg, was een zware tijd voor Robbert’s ouders. ‘Opeens krijg je met allemaal dingen te maken waar je niet van af weet. We hebben veel gedaan qua therapie, oefenen, proberen bij te sturen. We hebben in die tijd veel steun gehad van onze werkgevers. Zo kon ik bijvoorbeeld deels thuiswerken zodat ik hem zelf van school kon halen. Als we bij een andere werkgever hadden gezeten, waren we er slechter uitgekomen. Uiteindelijk heb je er beiden baat bij. De werkgever heeft gezegd: ‘We gaan het gewoon regelen, linksom of rechtsom’. Dat versterkt ook mijn loyaliteit aan mijn werkgever’.

Robbert

Een tijd lang ging Robbert 3 dagen in de week naar de reguliere kinderopvang, dezelfde opvang waar hij al heen gaat sinds hij 1 jaar oud is. ‘Alleen maar speciaal is wel erg gericht op alleen zijn autisme en dat is ook niet de hele wereld. We willen dat hij ook met andere kinderen omgaat’. Toen het jongere broertje van Robbert op woensdag in dezelfde groep kwam als Robbert, gingen ze erg bij elkaar zitten en was dat niet handig. Nu gaat Robbert daarom 1 dag in de week naar een gespecialiseerde kinderopvang om te kijken hoe dat is. Dat wordt betaald uit het PGB en zo zegt zijn vader: ‘Dat is goed voor hem en voor zijn broertje. Op de speciale opvang moeten er ook wel plannen komen over wat hij er gaat leren, maar het gaat er nu vooral over dat hij dan in een kleinere groep kan zitten, het rustiger is en hij minder prikkels heeft.’

‘Alle juffen kennen hem op de bso’

Op het kinderdagverblijf waar Robbert, zijn broertje en zijn zusje naar toe gaan gaat het goed. ‘Alle juffen kennen hem hier en iedereen weet op hoofdlijnen hoe ze met hem om moeten gaan.’ Toch is er wel een groot verschil tussen de pedagogisch medewerkers. De ene leidster vindt het eerder moeilijk dan een ander. Ook is het hier vanzelfsprekend dat de andere kinderen weten dat Robbert wat anders is. Soms gelden er voor hem andere regels. Als zijn bord leeg is, mag hij opstaan en de andere kinderen mogen dat niet. Dat Robbert prima functioneert op een gewone BSO, maar een gewone school geen optie is, vindt zijn vader niet raar. ‘Op school moet er altijd van alles, zijn de groepen erg groot, zijn er allemaal vaste regels. De tijd op het kinderdagverblijf is eigen tijd, hij mag spelen en zijn eigen ding doen. Juist dat maakt dat het prima past.’

In de vakanties, wanneer Robbert hele dagen naar de opvang gaat, is het verschil tussen de pedagogisch medewerkers soms wel extra merkbaar. ‘Dat zit in de persoon, je moet eerst leren hoe je met hem om kunt gaan. Autorijden leer je ook pas echt nadat je je rijbewijs hebt gehaald.’

Robbert zat al op het kinderdagverblijf toen duidelijk werd dat hij autisme had. Ook als ze het vooraf geweten hadden, had het kinderdagverblijf waarschijnlijk gezegd dat hij er welkom zou zijn. Het beleid van het kinderdagverblijf is dat ze toegankelijk zijn voor ‘van alles’. Zelf zou zijn vader dan wel eerst het gesprek zijn aangegaan, om te kijken hoe open ze werkelijk zouden staan. ‘Ik zou het raar vinden als ze op voorhand zouden zeggen dat het niet zou kunnen. Ze zouden het wel eerst moeten proberen. En als het dan uiteindelijk niet zou gaan, dan is dat ook oké. Als ze het namelijk niet aankunnen, heeft Robbert daar ook geen baat bij.’

Er blijft uiteindelijk ook voor Robbert nog wel wat te wensen over. Zo is de plek van de BSO nu eigenlijk te onoverzichtelijk. Het zijn best grote groepen, die samen met veel juffen in dezelfde ruimte zitten. Ook buitenspelen is vaak lastig voor Robbert. Hij heeft een duidelijk kader nodig en dat er is er niet bij het buitenspelen. Het is daarom belangrijk dat hij concrete aanwijzingen krijgt. Verder is het belangrijk dat de begeleiding evenwichtig is, dat ze hem kennen en ze helderheid en duidelijkheid kunnen bieden aan Robbert. Dat ze weten wanneer het goed voor hem is om zich even terug te trekken achter de computer en wanneer niet. Maar ook dat ze zien wat hij wel kan en niet alleen wat hij niet kan. ‘Want’, zo zegt zijn vader, ‘Robbert kan namelijk heel veel dingen wel.’

alert[4]you

Voor extra opvoedexpertise in de kinderopvang

Contact

Projectleider NJI: Marielle Balledux

Telefoon 030 - 230 64 64

Email: M.Balledux@nji.nl, www.nji.nl

www.alert4you.nl

Alert4you is een programma van

HETKINDEROPVANGFONDS